

Overweging 3^e zondag veertigdagentijd, 7 maart 2021 (Theo Brock)

Ex., 20, 1-3. 7-8. 12-17; Johannes 2, 13-25

Op deze derde zondag van de veertigdagentijd worden we geconfronteerd met twee ogenschijnlijk moeilijk te combineren Bijbelverhalen. In de evangelielezing wordt een getergde Jezus beschreven. Hij gaat tekeer tegen de marktkooplui op het tempelplein. Neemt Jezus op het tempelplein de vrijheid die nodig is om de schending van de eerste geboden uit het Oude Testament aan de kaak te stellen? Of wil de evangelist Johannes ons iets anders duidelijk maken?

Hoe het ook zij, het spanningsveld tussen vrijheid en regels, dat is zonder twijfel een belangrijk thema. Met dat spanningsveld worstelen wij nog steeds, dat hebben de protesten en rellen na de afkondiging van de lock-down en de weerstand om zich aan de corona-regels te houden wel duidelijk gemaakt. De vraag hoe verantwoord om te gaan met vrijheid is van alle tijden. In dat licht bezien zijn die oude tien leefregels, of tien geboden, nog steeds belangrijke richtingwijzers.

Bij de tien geboden gaat het in wezen om een inspirerend verbond tussen God en zijn volk. Dat blijkt ook uit de aanhef van de eerste lezing: *'Ik ben de Heer uw God, die u heeft weggeleid uit Egypte, het slavenhuis'*. Deze aanhef maakt de tien leefregels onderdeel van een bevrijdingsverhaal. Een verhaal van mensen die samen met hun God op weg gaan naar een betere toekomst. De tien leefregels klonken voor de pas bevrijde slaven als een belofte: Geloof in een vrij leven voor alle mensen, gebaseerd op respect en rechtvaardigheid. Leefregels ook die oproepen tot eerbied voor het heilige.

Ook wij worden uitgedaagd de tien leefregels vast te houden als richtingwijzers voor een vrij en bevrijd leven. Overigens ontslaan die tien leefregels ons niet van de opgave om te zoeken naar een creatieve invulling ervan in onze tijd. Onze tijd wordt o.a. gekenmerkt door overexploitatie van de aarde en daarmee samenhangende milieuproblemen zoals de klimaats- en biodiversiteitscrisis. Dit inzicht ontbrak in Bijbelse tijden, een mogelijke verklaring waarom de tien geboden niet expliciet oproepen respectvol om te gaan met moeder aarde en alle andere levende wezens, de planten en dieren, waarmee we de aarde delen.

Toch zijn die oude tien leefregels nog steeds actueel voor vele hedendaagse vraagstukken. Bij het vereren van afgoden kunnen we denken aan ziekelijke aandacht voor geld, macht, roem en uiterlijk. Deze afgoden overstemmen het kwetsbare, stille mysterie van de schepping en alles wat Goddelijk is. Met de leefregel de naam van God niet lichtvaardig te gebruiken wordt meer bedoeld dan het veroordelen van vloeken. Deze leefregel staat ook op gespannen voet met de waarneming dat in Gods naam oorlogen worden gelegitimeerd, terrorisme wordt gepleegd, vrouwen taken ontzegd wordt in de kerk en in de samenleving bepaalde bevolkingsgroepen als tweederangsburgers worden behandeld. Bij de leefregel om de wekelijkse rustdag in ere te houden worden we opgeroepen om ons niet te laten meezuigen in een gejaagde maatschappij waar nauwelijks aandacht is voor reflectie en zinging.

Bij de andere leefregels die betrekking hebben op de onderlinge relatie tussen mensen zou 'niet doden' verruimd kunnen worden tot 'de waardigheid van medemensen niet frustreren', 'niet stelen' tot 'werken aan gerechtigheid' en 'geen echtbreuk plegen' zou uitgebreid kunnen worden met 'de liefde trouw blijven'. Dat

vraagt van ons, niet het eigen belang en de eigen mening tot norm te verheffen, maar het belang van de ander te respecteren en misstanden aan de kaak te stellen.

Misstanden aan de kaak stellen. Hiermee zijn we aangeland bij de evangelielezing van vandaag. Zoals reeds opgemerkt, het schoonvegen van het tempelplein door Jezus zouden we in verband kunnen brengen met de eerste geboden uit het Oude testament. Wat Jezus ziet in de tempel gaat daar helemaal tegen in. Het huis van zijn Vader is immers geen markthal. De eerste tempel in Jeruzalem is de plek waar tot de verwoesting ervan door de Babyloniërs, de Ark van het Verbond en de twee stenen tafelen met de tien geboden bewaard werden. Ook na de herbouw blijft de tempel het symbool van God die onder de mensen wil wonen. Waar de tempel voor staat is dus wat echt telt in de geschiedenis van God en zijn volk: bevrijding, het verbond, verbondenheid.

Het moet niet alleen voor de Joden, maar ook voor de Christenen met een Joodse achtergrond, een grote schok zijn geweest dat ook de tweede tempel in het jaar 70 na Christus door de Romeinen verwoest werd. Na de verwoesting is de tempel nooit meer opgebouwd. Johannes schrijft zijn evangelie na de verwoesting van de tweede Joodse tempel. Hij probeert in het Bijbelverhaal niet alleen de schokkende gebeurtenis van de verwoesting van de tempel een plaats te geven, maar hij plaats dit ook in het perspectief van het nieuwe bevrijdende verbond dat God met mensen sluit door tussenkomst van Jezus.

De tempelreiniging is dus niet alleen een spannend verhaal over het weggagen van verkopers en geldwisselaars die met hun handel het zicht op het heilige belemmeren. Het is ook een verhaal dat de religieuze breuk met het verleden markeert. Op het schoongeveegde tempelplein wordt niet voor niets aan Jezus de vraag gesteld of Hij namens God optreedt. Ze vragen Jezus om een teken. Jezus zegt daarop: *'Breek deze tempel af en in drie dagen zal ik hem opbouwen'* Op deze derde zondag van de veertigdagentijd zijn we met Jezus op weg naar kruis, dood en verrijzenis. Jezus stelt het teken van zijn verrijzenis in het vooruitzicht als bewijs dat hij zo mocht optreden.

Rest me nog het ontvucherende slot van de evangelielezing. In het evangelieverhaal hoorden we dat *'velen in Jezus begonnen te geloven'*, maar dat de evangelist daar wel aan toevoegt dat *'Jezus van zijn kant geen vertrouwen had in hen omdat Hij hen allen kende.'* Jezus is blijkbaar niet naïef en voorziet dat velen die Hem verheerlijken en met palmtakken in Jeruzalem verwelkomen, Hem achteraf zullen verraden. Door dat verraad wordt Jezus zelf de tempel die door toedoen van mensen wordt afgebroken, maar door zijn verrijzenis ook de nieuwe tempel waar God nieuwe geschiedenis met mensen wil maken.

Tot besluit, ook wij kunnen de spreekwoordelijke tempel zijn waar God zijn woonplaats zoekt. Onze geloofsgemeenschap en iedereen kan het goddelijke een woonplaats bieden, zeker als de tien leefregels gerespecteerd worden. De leefregel die Jezus daaraan heeft toegevoegd is die van de naastenliefde. Als we die naastenliefde waar maken bevestigen we dat Hij niet voor niets de kruisdood is gestorven. Dat we deze gedachte mogen vasthouden in onze voorbereidingstijd naar Pasen.